

รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครู ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสู่การเป็นครูมืออาชีพ

A Model for Promoting Morality and Ethics for Teachers in Border Patrol Police Schools to Become Professional Teachers

พระภัทรชัยคุณกรณ ขนติยุดโต (อุตสวย)

Phra Patrachaiyakorn Kantiyutto (Udsuay)

พุทธอุทยานศูนย์ปฏิบัติธรรมมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (เขาดาคง)

Buddha Park Mahachulalongkornrajavidyalaya Dhamma Practice Center (Khao Takhong)

Corresponding Author E-mail: patrachaiudsuay@hotmail.com

Received: 27 มกราคม 2568; Revised 30 มกราคม 2568; Accepted 2 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครูสู่การเป็นครูมืออาชีพ เป็นการสร้างแรงผลักดันให้ครูปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐานในจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่งเสริมให้ครูทำหน้าที่ได้อย่างมีความสุข และเกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย การจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ เกิดผลสัมฤทธิ์ที่มีคุณภาพย่อมส่งผลให้ครูมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต้นสังกัด นักเรียน ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมอาชีพ หากเราตระหนักถึงผลประโยชน์ของสถาบัน ผู้เรียนเป็นที่ตั้งและทำงานอย่างเต็มความสามารถ อดทน ตั้งใจ มีสติ มีสมาธิ มีปัญญา และพัฒนาตนเองควบคู่กับการพัฒนาการเรียนการสอนย่อมส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพมีผลสัมฤทธิ์การเรียนที่ดี ทำให้ครูมีความภาคภูมิใจต่อผลงานที่สั่งสอนอย่างเต็มกำลังความสามารถ

คำสำคัญ: คุณธรรมและจริยธรรม, โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน, ครูมืออาชีพ

ABSTRACT

The purpose of this article focus on the promoting morality and ethics for teachers to become professional teachers is a driving force for teachers to perform their duties with quality and have standards in professional ethics. It encourages teachers to perform their duties happily and creates benefits for all parties in successful teaching and learning management that results in quality results will result in teachers advancing in their careers and being accepted by their parent organizations, students, parents, and colleagues. If we are aware of the benefits of the institution, students, and work to the best of our ability, be patient, determined, mindful, focused, intelligent, and develop ourselves along with developing teaching and

learning, it will result in students having quality and good academic results, making teachers proud of the work they teach to the best of their ability.

Keywords: Morality and Ethics, Border Patrol Police Schools, Professional Teachers

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันที่มีการขยับแบบก้าวกระโดด มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทำให้เกิดความเห็นแก่ตัวมากขึ้นและไม่มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกคนต่างทำเพื่อประโยชน์ส่วนตน ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการหล่อหลอมและพัฒนาความคิดของมนุษย์ให้มีความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข กระทรวงศึกษาธิการประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมส่งเสริมความรู้สร้างคุณธรรมในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคณะโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้และอยู่ดีมีสุข เพื่อให้การขับเคลื่อนดังกล่าวมีความชัดเจนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรม ครูควรมี 8 คุณธรรมพื้นฐาน ประกอบด้วย ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

ครูจึงเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน การพัฒนาการศึกษาต้องทำควบคู่กับการพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามเป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูกศิษย์ การมีครูดีทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ มีความขยันและอดทนต่อสิ่งเร้าภายนอกย่อมส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน การเป็นครูจะต้องเจอกับหลายเหตุการณ์หลายปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละวันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การรู้จักระงับอารมณ์ มองปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยสติและปัญญาพัฒนาแก้ไขสถานการณ์นั้นๆ ได้อย่างรอบคอบ จะทำให้ปัญหาทุกอย่างแก้ไขได้อย่างเหมาะสมและถูกวิธีส่งผลต่ออารมณ์ทางด้านร่างกายและจิตใจให้มีความสุข ไม่เครียด ลดกังวล สามารถทำงานอย่างมีความสุข เป็นปัจจัยสำคัญในการรักษามาตรฐานวิชาชีพที่กำหนดไว้ในกฎหมายทางการศึกษา และทำให้วิชาชีพมีบทบาทตามหน้าที่ที่มีต่อสังคมรวมทั้งมีบทบาทตามสถานภาพที่ได้รับการยกย่องให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียย่อมได้รับคุณประโยชน์จากการศึกษาตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้ครูมีวัฒนธรรมการทำงานที่พึงประสงค์ ครูมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและวิชาชีพ ครูควรพัฒนาตนให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์เพื่อสร้างนักเรียนที่สมบูรณ์ และสร้างวิชาชีพที่สมบูรณ์ (ดวงเดือน พินสุวรรณ, 2561)

ผู้ศึกษาจึงให้ความสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสู่การเป็นครูมืออาชีพเพื่อเป็นการสร้างมาตรฐานวิชาชีพครูให้มีความมั่นคงและสามารถต่อยอดเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อก้าวทันเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสามารถนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในสังคมเกิดเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพสู่สังคมในยุคศรัวิไล

ความหมายของครู

การศึกษาในปัจจุบันที่มีการแข่งขันที่สูงขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงต้องอาศัย ครูที่มีความรู้ความสามารถ ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ดังนั้น ครูเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และความรักเอาใจใส่ต่อศิษย์เหมือนลูกของตนถ่ายทอดความรู้อบรมสั่งสอนให้ศิษย์หรือลูกเป็นคนดีมีความรู้ความสามารถ ประกอบอาชีพสุจริต และทำคุณประโยชน์ให้กับสังคมในอนาคตต่อไป (พระมงคลสุตาคม (สิทธิชัย อติธมโม), 2560) ทำให้ การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเกิดเป็นองค์ความรู้ที่ถูกถ่ายทอดสู่ลูกศิษย์ สร้างหลักการคิด การอ่าน ประสบการณ์ ทั้งใน โรงเรียนและนอกโรงเรียนเป็นการส่งมอบโอกาสและสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพสู่สังคม

วสันต์ เกษงาม และคณะ (2565) กล่าวสรุปไว้ว่า ครู มาจากคำว่า “ครู” แปลว่า หนัก ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในการ สืบทอดและเผยแพร่องค์ความรู้จากภายนอกที่มองเห็น ความรู้ที่มาจากภายใน ทำความรู้ให้กระจ่าง และเป็นผู้ที่มีหน้าที่สร้าง บุคคลให้มีคุณภาพทั้งวิชาการ คุณธรรมจริยธรรม สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข พร้อมด้วยมิตรไมตรีต่อกัน ครู ต้องเป็นผู้ทำหน้าที่หลักทางการเรียนการสอน ส่งเสริม และพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาหรือ โรงเรียนของรัฐหรือของเอกชน หน้าที่ทางการเรียนการสอนหมายความว่า ครูต้องเป็นสร้างโอกาสการเรียนรู้ สร้าง บรรยากาศที่เหมาะสมกับการเรียนรู้สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ จุดประกายการเรียนรู้ อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ครูควรเป็นผู้หมั่นแสวงหาความรู้ ค้นคว้า สนใจเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการสอนรวมถึงความรู้ ตามสาระการเรียนตลอดจนกิจกรรมการเรียนต่างๆ เพื่อสนองความสนใจและตามความต้องการของผู้เรียน

พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฒโน (คำหงษา) และคณะ (2565) ให้นิยามว่าคำว่า ครู (คะ-รุ) ที่แปลว่า “หนัก” อันหมายถึง ภาระหน้าที่หนักหนาสาหัสไม่น้อย ต้องมีความรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนกว่าลูกศิษย์คนๆ หนึ่งจะเติบโตเป็นผู้มีวิชาความรู้ ความสามารถ อ่านออก เขียนได้ คิดเป็น รวมไปถึงการเป็นคนดีของสังคม ครูเป็นบุคคลผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ อบรมบ่มนิสัย ศิษย์ให้เป็นคนดี โดยการสั่งสอนให้รู้จักการแยกแยะความดีความชั่ว รู้จักการดำรงชีวิตในแนวทางที่ถูกต้องมีคุณธรรม อีกความหมาย ครู คือผู้สั่งสอนศิษย์ หรือผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ผู้เป็นครูนั่น จะต้องทุ่มเทแรงกาย และแรงใจมาก เพื่อจะถ่ายทอดความรู้สรรพวิชาการต่างๆ แก่ศิษย์คงไม่น้อยไปกว่าพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด ซึ่งเปรียบเสมือนครูคนแรกของลูกๆ ทุกคนแล้ว การที่เราจะดำรงชีพได้ในสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ที่จะประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ เพื่อปูพื้นฐานไปสู่ หนทางทำมาหากินในภายภาคหน้า ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญที่เราทุกคนควรจะได้แสดงความกตัญญูกตเวทิตาต่อท่าน ในฐานะบุพการีอีกท่านหนึ่งนอกจากพ่อแม่และยังตั้งอยู่ในทิศเบื้องขวาในทิศ 6

นิทรานันท์ไพศาล และคณะ (2559) ครูต้องเป็นคนที่มีความรู้และความ ประพฤติที่ดี มีจิตเมตตากรุณาต่อศิษย์ ครู เป็นบุคคล “ไตรภาคี” คือ 1) ความรู้ดี 2) ความประพฤติดี และ 3) มีคุณธรรม (เมตตากรุณา) หากขาดอย่างหนึ่งอย่างใดก็ไม่สามารถเป็นครูที่ดีได้ ควรยึดหลักการและเป้าหมายในการทำหน้าที่ของตน ถ้ายึดหลักการอันถูกต้องอย่างมีเป้าหมายก็จะทำให้ การทำหน้าที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพราบรื่นและมีแต่จะส่งผลดีต่อปัจเจกบุคคลตลอดจนสังคมโดยรวมต่อไป

ดังนั้น กล่าวได้ว่า ครู เป็นบุคคลที่ต้องรับภาระในการสั่งสอนลูกศิษย์บ่มเพาะและสร้างศิษย์ให้มีความรู้ความสามารถ ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข ครูเป็นทั้งเพื่อน พ่อและแม่ ในเวลาเดียวกัน ครูจึงจำเป็นต้องทำหน้าที่และการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ให้แก่ลูกศิษย์ ให้เต็มที่เพื่อแสดงออกถึง คำว่าครู ที่มีความหมายต่อการศึกษาและสถานบันการศึกษาที่ต้องอาศัยครูในการขับเคลื่อนกิจกรรม

การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ คำว่าครูไม่ใช่มีใช้ในสถานศึกษาในห้องเรียนเท่านั้น แต่ครูคือผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้มีประสบการณ์ที่สามารถส่งศิษย์ให้ถึงจุดหมายปลายทางอย่างมีคุณภาพและเป็นคนได้อย่างสมบูรณ์แบบ

ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมครู

ในยุคที่การศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมในปัจจุบันทำให้ คนเริ่มมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นและการจัดการเรียนการสอนที่ไม่มีความสอดคล้องกับปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ฉะนั้นระบบการเรียนการสอนต้องมีการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันและเหมาะสมกับผู้เรียนให้มากที่สุดโดยการยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจึงต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งทางด้านความรู้ จรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรม ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์ ครูต้องเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่ศิษย์ทั้งทางด้านการใช้ชีวิต คอยชี้แนะชี้นำศิษย์ในทางที่ดีที่ควรและเหมาะสมกับเพศและวัยของลูกศิษย์ รู้จักการข่มใจและสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ทั้งต่อลูกศิษย์และครูด้วยกันเอง สภาพคุณงามความดี ความประพฤติที่ดี การทำให้เกิดคุณงามความดี อุบิสัยอันดีงามซึ่งเป็นคุณสมบัติที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล ได้แก่ ความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญู ความพากเพียร ความเห็นอกเห็นใจ ความละเอียดต่อความชั่วและความมุ่งมั่นกล้าหาญที่จะกระทำความดีทั้งกายและใจเพื่อให้เกิดความสุขแก่ตนเองและผู้ร่วมงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

วสันต์ เกษงาม และคณะ (2565) กล่าวว่า คุณธรรม คือ คดีดีจริยธรรม คือ ทำดี การมีสิ่งที่จะเป็นครูที่มีจริยธรรม อาจเป็นงานที่ยากสำหรับครูหลายคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเรียนและครูต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ไม่น่าพึงประสงค์ในแต่ละวัน จะต้องมีการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม ซึ่งอาจไม่ใช่คำตอบที่ถูกต้อง การตัดสินใจครั้งนี้ถือเป็นความรับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่ของครูไม่ว่าใครจะอยู่ในอาชีพนี้มานานแค่ไหนก็ตาม แต่หวังว่าปีหรือเดือนของการสอน จะสอนให้รู้มากพอที่จะรู้ว่าควรทำอะไรเมื่อประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมเกิดขึ้นในห้องเรียนหรือในระบบโรงเรียน สำหรับคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ดวงเดือน พินสุวรรณ์ (2561) ให้ความหมายว่า คุณธรรมและจริยธรรมจึงมีความหมายใกล้เคียงกันและมีความสัมพันธ์กัน โดยคุณธรรมเป็นสภาพที่พึง ประสงค์ในด้านความดี ความควร ความถูกต้อง ส่วนจริยธรรมเป็นการปฏิบัติไปสู่สภาพที่พึง ประสงค์นั้น คุณธรรม จึงเป็นสภาพทางจิตใจที่ระดมนำการกระทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ดี และไม่ประพฤติสิ่งที่ไม่ดี ดังนั้น คุณธรรมจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดจริยธรรม และจริยธรรมเป็นผลของการมีคุณธรรม หรืออีกนัยหนึ่งคุณธรรม เป็นเรื่องของความจริงแท้หรือสัจธรรม ส่วนจริยธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ทำขึ้น แดงขึ้นตามเหตุผลของมนุษย์ หรือตาม ความต้องการของมนุษย์

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) (2538) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า ธรรมที่เป็นคุณความดีงาม ถูกต้อง ซึ่งเกิดจากความเข้าใจคุณค่าอันแท้จริงด้วยปัญญา คุณธรรมเป็นคุณสมบัติทางกาย วาจา และใจ ที่เป็นคุณตรงกันข้ามกับที่เป็นโทษ ปลุกฝังอยู่ในอุบิสัยอันดีงาม อยู่ในจิตสำนึก อยู่ในความรู้สึกผิดชอบชั่วดีอันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง ควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก สมองความปรารถนา

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้คำนิยามว่า “จริยธรรม คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม”

แสง จันทร์งาม (2550) เห็นว่า จริยธรรม หมายถึง คุณสมบัติทางความประพฤติที่สังคมมุ่งหวังให้คนในสังคมนั้นประพฤติ มีความถูกต้อง ในความประพฤติ มีเสรีภาพภายในขอบเขตของมโนธรรม (Conscience) เป็นหน้าที่ที่สมาชิกใน สังคมพึงประพฤติปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองขึ้น ในสังคม การที่จะปฏิบัติให้เป็นไปเช่นนั้นได้ ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด

ดังนั้นกล่าวได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมครู คือ สิ่งที่ต้องการทั้งร่างกาย วาจา และใจ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ที่เป็นเครื่องสร้างบุคคลให้รู้จักผิดชอบชั่วดี สร้างคนให้เป็นคนดี เป็นแบบอย่างที่ดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ครูเป็นบุคคลของสังคมที่ต้องอาศัยหลักคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินอาชีพครูและยึดหลักการพัฒนาตนเองเองควบคู่กับการส่งเสริมลูกศิษย์ให้มีความรู้ควบคู่กับการมีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจในการดำเนินชีวิตในยุคสังคมออนไลน์ สามารถก้าวทันเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีสติ มีสมาธิและเกิดปัญญาในการแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างชาญฉลาด

ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมครู

คุณธรรมและจริยธรรมครู เปรียบเสมือนหลักการดำเนินชีวิตที่มีเหตุและผลที่ชัดเจนเป็นเครื่องรับประกันความดีงาม ความเหมาะสม ความถูกต้อง ในฐานะครูผู้สั่งสอนลูกศิษย์ให้มีความรู้ความสามารถไม่เบียดเบียนผู้อื่น ครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญในการชี้แนะ ชี้นำ และวางรากฐานให้กับลูกศิษย์ เพื่อพัฒนาทั้งทางด้านวิชาการ ความเป็นอยู่ในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันที่สูงขึ้น ทำให้คนขาดคุณธรรมและจริยธรรม การเป็นครูที่ดีมีคุณธรรมและจริยธรรมย่อมส่งผลต่อวิชาชีพครู สังคม ชุมชน และวัฒนธรรม ทำให้ครูเป็นบุคคลต้นแบบที่มีองค์ความรู้ครบถ้วน ได้รับการยอมรับจากสังคม ชุมชน สถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าครูผู้นั้นเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรมมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ตนและยึดหลักการที่ถูกต้องแล้วพัฒนาให้ลูกศิษย์มีประสิทธิภาพสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

พระมหาอดิศร ธิรสีโล (2540) ได้จำแนกความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม สำหรับครูไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านตัวครู คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญสำหรับตัวครู คือ ช่วยทำให้ครูเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงในงานอาชีพครู ส่งผลให้ตัวครูได้รับการยกย่องสรรเสริญจากบุคคลทั่วไป เป็นที่เคารพรักใคร่ของศิษย์ มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ไร้ภัยอันตรายใดๆ เพราะแวดล้อมด้วยความรักความนับถือจากศิษย์และประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ยังส่งผลให้ครอบครัวมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

2. ด้านสถาบันวิชาชีพครู คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญ คือ ทำให้ชื่อเสียงของคณะครูเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใส งานวิชาชีพครูมีความเจริญก้าวหน้า เพราะทำงานเต็มกำลังความสามารถมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ใหม่ๆ อยู่เสมอ สถานศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่เนื่องจากได้รับความร่วมมือจากประชาชน และชุมชนอย่างเต็มกำลัง

3. ด้านสังคมและชุมชน คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญ คือ สมาชิกของสังคมเป็นคนดีมีคุณธรรมสูง รู้จักสิทธิและหน้าที่อย่างถูกต้อง สังคมมีสันติสุข เพราะสมาชิกของสังคมได้รับการสั่งสอนจากผู้มีคุณธรรม สังคมได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า เพราะสมาชิกทุกคนมีคุณธรรมจึงต่างกระทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ

4. ด้านความมั่นคงของชาติคุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญ คือ สถาบัน ศาสน์กษัตริย์มีความมั่นคง เพราะประชาชนมีความรักความเข้าใจและเห็นความสำคัญอย่างแท้จริง ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติมีความมั่นคงถาวร เพราะครู อาจารย์ได้อบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ผกา สัตยธรรม (2550) กล่าวว่า คุณธรรมของครูเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่ดี นอกจากการถ่ายทอดความรู้แล้ว ครูยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตให้กับนักเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน คุณธรรมของครูส่งผลต่อการพัฒนาจิตใจและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม และพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ คุณธรรมของครูยังมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงาม ครูสามารถปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติให้นักเรียน ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนเติบโตขึ้นพร้อมกับความเป็นไทย และสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้ไปพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ดังนั้นกล่าวได้ว่า ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมครูเป็นสิ่งที่ครูทุกคนพึงมีและนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูกศิษย์ได้ดู ได้เห็น และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม คุณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องชี้วัดอาชีพความเป็นครู ทำให้ครูได้รับการยกย่องจากลูกศิษย์ สถาบัน สังคม และชุมชน เป็นที่ภาคภูมิใจต่อตนเองและอาชีพที่ทำ การเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงและส่งมอบสิ่งที่ดีๆ ให้กับลูกศิษย์เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านความคิด สติปัญญา สามารถก้าวผ่านการดูถูกจากสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลย่อมมาจากครูให้สั่งสอนให้มีคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรมและจริยธรรมที่สำคัญในวิชาชีพครู

ครูคือบุคคลที่มีความสำคัญในระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก การศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับครูที่เป็นผู้ชี้แนะชี้แนะให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยครูที่มีประสบการณ์และควบคู่กับการมีคุณธรรมและจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ มองประโยชน์ส่วนตนเป็นรอง ทำงานอย่างเต็มกำลังในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีให้กับลูกศิษย์ (ดวงเดือน พินสุวรรณ์, 2561) ครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม จะได้รับการเคารพจากศิษย์ ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง ได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนและผู้บังคับบัญชา ทำให้มีความก้าวหน้าในการทำงานและการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจได้รับการยกย่องประกาศเกียรติคุณให้เป็นตัวอย่างที่ดีของบุคลากรในวิชาชีพ ในด้านภาระงานการเป็นผู้นำของสังคม ครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ รวมทั้งเป็นเพื่อนมนุษย์ที่ดีของคนในกลุ่มสังคมอื่น เมื่อครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมหลายๆ คนมาอยู่ร่วมกัน ซึ่งแม้แต่ ละคนจะมีคุณลักษณะและความคิดแตกต่างกันก็ตาม ครูเหล่านั้นจะมีวิธีการดำเนินงานและวิธีการหาข้อยุติในทาง ที่เป็นคุณแก่บุคคลและส่วนรวมได้โดยไม่ต้องมีการขัดแย้งกัน ครูควรเป็นต้นแบบที่ดีของสังคมและได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำที่ดีของสังคม สามารถนำให้สังคมมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี การที่ครูมีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษามาตรฐานวิชาชีพที่กำหนดไว้ในกฎหมายทางการศึกษา การทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพที่กำหนดไว้ ทำให้ครูมีวัฒนธรรมองค์กรที่พึงประสงค์ สามารถใช้วิชาการ งบประมาณ และทรัพยากรอื่นในการยกระดับวิชาชีพให้เกิดคุณประโยชน์ต่อสังคมมากยิ่งขึ้น ครูแต่ละคนจะมีคุณธรรมจริยธรรมหรือไม่ เพียงใด จึงไม่ได้มีความสำคัญเฉพาะต่อตัวครูเท่านั้น แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและวิชาชีพ ผู้เป็นสมาชิกของวิชาชีพจึงต้องไม่ปล่อยปละละเลยการมีคุณธรรม ไม่ควรพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามความพอใจของตนเอง แต่

จะต้องพัฒนาตนให้เป็นคนที่มีสมบุรณ์และครูที่สมบุรณ์เพื่อสร้างนักเรียนที่มีสมบุรณ์ รวมทั้งการสร้างวิชาชีพที่สมบุรณ์ทั้งด้าน ภาพลักษณ์ของวิชาชีพ มาตรฐานวิชาชีพ และศักดิ์ศรีของวิชาชีพ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2547) ได้ระบุว่า บุคคลผู้มีคุณธรรมอันสูงส่ง หรือที่เรียกว่า “อารยชน” มักจะ ยึดถือหลักธรรม 10 ประการ เรียกว่า “กุศลธรรมบถ” ซึ่งเป็นแนวทางในการกระทำความดีที่ครบถ้วนสมบุรณ์ การปฏิบัติตาม หลักธรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้บุคคลนั้นมีพัฒนาการทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ โดยมี “สุจริต 3” เป็นรากฐานสำคัญ ซึ่ง ประกอบด้วย กายสุจริต วชิสุจริต และมโนสุจริต ที่เป็นการแสดงออกถึงความตั้งามในการดำเนินชีวิต กล่าวคือ “กุศลกรรม 10 ประการ” ประกอบด้วย

1. ทางกาย 3 ได้แก่ 1) ละเว้นการฆ่า การบีบคั้นเบียดเบียนมีเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์กัน 2) ละเว้นการ แย่งชิงลักขโมย เอารัดเอาเปรียบกัน เคารพสิทธิของกันและกัน 3) ละเว้นการประพฤติผิดล่วงละเมิดในของรักของหวงแหนของ ผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ หรือลบลู่ทำลายเกียรติและวงศ์ตระกูลของกัน หลักธรรมทั้ง 3 ข้อนี้มุ่งเน้นให้คนเป็นผู้มีจิตใจเมตตา กรุณา และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความยุติธรรม และเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และสร้างสังคมที่สงบสุขและน่าอยู่

2. ทางวาจา 4 ได้แก่ 1) ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวคำสัจย์ เว้นจากการพูดให้ผิดจากความจริงเพราะเหตุ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว 2) ละเว้นการพูดส่อเสียด ยุยง สร้างความแตกแยก 3) ละเว้นการพูดคำหยาบ สกปรกเสียหาย พูดแต่ คำสุภาพนุ่มนวลควรฟัง 4) ละเว้นการพูดเหลวไหล พูดแต่คำจริง มีเหตุมีผล มีสารประโยชน์ถูกกาลเทศะ หลักธรรมทั้ง 4 ข้อนี้ มุ่งเน้นให้คนใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม ไม่ใช่เครื่องมือทำลายความสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยให้เป็นผู้ที่มีวาจาดี และเป็นที่ยรักของคนรอบข้าง

3. ทางใจ 3 ได้แก่ 1) ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้คิดให้คิดเสียสละ ทำใจให้ผ่องแผ้วกว้างขวาง 2) ไม่คิดร้าย มุ่งเบียดเบียน หรือเพ็งมองในแง่จะทำลาย ตั้งความปรารถนาดีแผ่เมตตาเมตตาให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน 3) มีความเห็นถูกต้อง เข้าใจ ในหลักธรรมที่ว่า ทำดีมีผลดีทำชั่วมีผลชั่ว รู้เท่าทันความจริงที่เป็นธรรมดาของโลกและชีวิต มองเห็นความเป็นไปตามเหตุปัจจัย หลักธรรมทั้ง 3 ข้อนี้มุ่งเน้นที่การพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์และเป็นกุศล ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสุขสงบภายในใจ และสามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ดังนั้น คุณธรรมและจริยธรรมที่สำคัญในวิชาชีพครูเป็นปัจจัยที่สำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของครูส่งผลให้มาตรฐาน วิชาชีพมีความมั่นคงและมีมาตรฐานที่สูงขึ้นได้รับการยกย่องจากผู้บังคับบัญชา ลูกศิษย์ ผู้ปกครอง และสังคม ทำให้เกิดเป็น แรงผลักดันให้ทำหน้าที่ครูได้อย่างเต็มที่เต็มกำลังความสามารถในการนำพาองค์กรและลูกศิษย์ไปสู่เป้าหมายตามข้อกำหนดและ วัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดเป็นองค์ความรู้ที่สามารถต่อยอดไปสู่การปฏิบัติในโลกแห่งความจริง

แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสู่การเป็นครูมืออาชีพ

การเป็นครูที่ดีและเป็นมืออาชีพนั้นต้องยึดหลักการประพฤติปฏิบัติที่ชัดเจนไม่ขัดต่อหลักกฎหมายและหลักศีลธรรมเป็น ที่ตั้ง ให้ตระหนักถึงหน้าที่เป็นสำคัญทำงานให้มีความสุขและมีความเต็มใจในการส่งมอบโอกาสให้กับลูกศิษย์อย่างเต็ม ความสามารถ ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และอดทน เพื่อลดความเลื่อมล้ำของการศึกษา

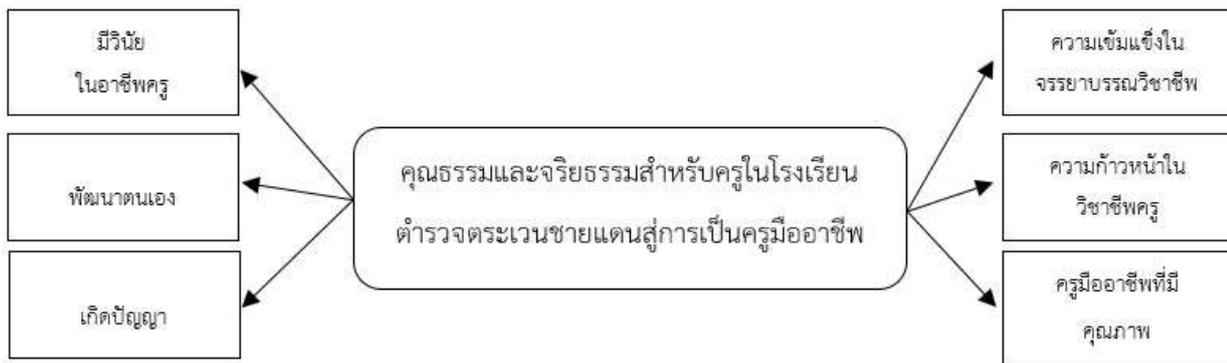
กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้และอยู่ดีมีสุขเพื่อให้การขับเคลื่อนดังกล่าวมีความชัดเจนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรม คุณธรรมของครู 8 ประการ คือ คุณสมบัติที่ครูควรมีเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนและสร้างสรรค์สังคมที่ดีขึ้น ได้แก่ ขยัน หมั่นเพียรในการทำงาน ประหยัด รู้จักใช้จ่ายอย่างพอเพียง ซื่อสัตย์ จริงใจต่อหน้าที่ มีวินัย ปฏิบัติตามกฎระเบียบ สุภาพ มีมารยาทที่ดี สะอาด ทั้งกายใจและสิ่งแวดล้อม สามัคคี ร่วมมือกับผู้อื่น และมีน้ำใจเห็นอกเห็นใจผู้อื่น คุณธรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นคุณสมบัติส่วนบุคคล แต่ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างครุมืออาชีพที่สามารถพัฒนานักเรียนให้เติบโตเป็นคนดีของสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ คุณธรรมทั้ง 8 ประการนี้มีความเชื่อมโยงกันและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เมื่อครูสามารถนำคุณธรรมเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน จะส่งผลให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี มีความสุข และเอื้อต่อการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

พระมหากษัตริย์ ภูมิพลอดุลยเดช (คำหาษา) และคณะ (2565) ได้กล่าวไว้ว่า หลักธรรมความเป็นกัลยาณมิตร 7 ประการ และธรรมเทศกธรรม 5 เป็นสิ่งที่ครูควรมี โดยเฉพาะหลักกัลยาณมิตรเป็นหลักธรรมที่ทำให้ครูและนักเรียนลดช่องว่าง ที่ทำให้เกิดความเข้าใจ รู้ใจ ไว้วางใจ ใกล้ชิด สนิทสนม คั่นเคยกับนักเรียนและนักเรียนย่อมรับรู้ ถึงความอบอุ่น ปลอดภัย ทำให้จิตใจเบิกบาน เรียนรู้ที่มีความสุข และธรรมเทศกธรรม 5 เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ กล่าวสรุปเพื่อจะให้เข้าใจง่ายก็คือ สอนตามลำดับ ยกอุปมา มีจิตเมตตาไม่สนสินจ้าง สร้างองค์ความรู้เป็นต้น ซึ่งเป็นหลักที่บุคคลที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาจากง่ายไปยากจากตื้นไปลึก ตามลำดับความสามารถของผู้ที่จะรับเอาความรู้ และผู้สอนควรตั้งอยู่ในคุณธรรม เพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนหรือผู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และที่สำคัญคือ ต้องเป็นการถ่ายทอดความรู้ที่ไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหามุ่งผลของการเรียนรู้ไม่ไปเพื่อยกตนข่มท่านมุ่งความรู้เป็นหลัก

ดังนั้น กล่าวได้ว่า การเป็นครุมืออาชีพต้องอาศัยความทุ่มเท อดทน อดกลั้น ทำงานอย่างสม่ำเสมอ ใช้สติและปัญญาพิจารณาให้รอบคอบ ก่อนการลงมือปฏิบัติ มีการยึดหลักข้อกฎหมายระเบียบแบบแผนข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ครูเป็นแนวทางในการทำหน้าที่ให้มีความเป็นครุมืออาชีพ การถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับศิษย์ต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ใช้เนื้อหาที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในโลกภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความรู้จากการศึกษา

จากการศึกษาหลักการ และทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสู่การเป็นครุมืออาชีพ เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับจากสถาบัน สังคม หน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งสามารถเขียนสรุปองค์ความรู้เป็นแผนภูมิภาพ ดังปรากฏในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสู่การเป็นครูมืออาชีพ

บทสรุป

ครู คือ บุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบการศึกษาและต้องทำงานหนักในการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ต้องต่อสู้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียนมากระทบทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และความคิด การยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาและเพื่อพัฒนาอารมณ์ สติ เกิดเป็นปัญญา ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพครูที่มีจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นเครื่องกำหนดตามกฎหมาย สามารถทำหน้าที่ของครูได้อย่างมีความสุขและเกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย การจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ เกิดผลสัมฤทธิ์ที่มีคุณภาพ ย่อมส่งผลให้ครูมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต้นสังกัด นักเรียน ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมอาชีพ หากเราตระหนักถึงผลประโยชน์ของสถาบัน ผู้เรียนเป็นที่ตั้งและทำงานอย่างเต็มความสามารถ พัฒนาดตนเองควบคู่กับการพัฒนาการเรียนสอนย่อมส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพและเกิดประสิทธิผล

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **8 คุณธรรมพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ดวงเดือน พินสุวรรณ์. (2561). **ประมวลสาระชุดวิชาความเป็นครู: หน่วยที่ 14 คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิทรา ฉันทไพศาล และคณะ. (2559). คุณธรรมความเป็นครู. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์**. 3(1). 145.
- ผกา สัตยธรรม. (2550). **คุณธรรมของครู**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พลอยเพลท.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2538). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2547). **ธรรมนุญชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สว.
- พระมงคลสุตาคม(สิทธิชัย อติธมโม). (2560). ครูคือ พ่อแม่คนที่สองของศิษย์. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์**. 4(1). 4.
- พระมหาอดิสร อธิสโร. (2540). **คุณธรรมสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฒโน(คำหงษา) และคณะ. (2565). บทบาทครูในศตวรรษที่ 21 ในฐานะบุพการีของศิษย์. **วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์**. 7(3). 60-61.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพมหานคร:
ราชบัณฑิตยสถาน.

วสันต์ เกษงาม และคณะ. (2565). คุณธรรมจริยธรรมกับความเป็นครู. วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์. 7(3). 75.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือเส้นทางครุมีอาชีพสำหรับครูผู้ช่วย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

แสง จันทร์งาม. (2550). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ธนุขพรินติ้ง.